

En el nom de l'art

La Biennial de València s'ha acabat enmig d'un desencís generalitzat. A falta de les xifres oficials, l'èxit que augurava la Generalitat no s'ha fet notar a la ciutat i un any més les crítiques han estat rotundes. EL TEMPS ha consultat artistes, crítics d'art, galeristes i gestors sobre el paper de la Biennial i sobre el sentit d'aquest tipus de muntatges culturals, amb interessos més propers al negoci que a l'art en si mateix.

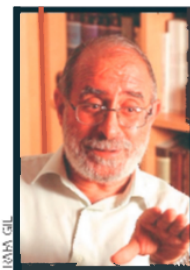
Si hi ha una paraula que defineix el resultat de la segona Biennial de València –“La ciutat ideal”–, aquesta és la indiferència. Des que el passat mes de juny es van obrir al públic les diverses exposicions i instal·lacions pels museus i carrers de la ciutat, la Biennial ha passat pràcticament desapercibuda, tant per als habitants de la ciutat com per al món de l'art en general.

En espera que es facen públiques les xifres oficials –extremadament manipulables en aquests casos, com va quedar demostrat en l'anterior edició–, la percepció és que la Biennial no ha estat l'èxit rotund que havien pregonat per activa i per passiva els seus responsables, bàsicament la secretària de Promoció Cultural, Consuelo Ciscar –a qui alguns ja anomenen secretària d'Autopromoció Cultural. Tret d'alguns esdeveniments puntuals, com les representacions a la Nau de Sagunt de la *Lisístrata* de Carles Santos, o de les *Comedias Bárbaras*, de Valle Inclán en versió de Bigas Luna, l'aflluència de gent no ha estat precisament notòria.

En els casos de les propostes instal·lades als solars abandonats del barri del Carme, la incidència ha estat, si més no, qüestionable. No sols per l'escàs nombre de visitants, sinó perquè ni veïns ni turistes han acabat d'entendre'n el significat. “Van venir un bon dia i ens van plantar un patracol enmig de la plaça sense explicar-nos per què ni fins quan s'hi estarà, ni tan sols què volia dir”, reconeixien els gerents d'alguns establiments del nucli antic. Ni les exposicions de Sebastião Salgado, de Mike Figgis o de Vangelis –els noms més atractius de la Biennial– han aconseguit interessar un gran nombre de gent. Ara bé, si l'èxit de la convocatòria es basa en el nombre d'impactes mediàtics, com han recone-

gut sense complexos els organitzadors, potser sí que hauran aconseguit l'objectiu marcat.

Números a banda, el que queda clar és que la segona edició de la Biennial, que ha tingut uns resultats més que dubtosos, ha tornat a ser tan qüestionada com la primera i com la campanya de publicitat sense precedents que ha volgut incorporar València al circuit de ciutats europees més importants. Per intentar donar una mica de llum a aquest polèmic muntatge cultural i a les biennals en general, que tant han proliferat en els darrers anys, algunes amb més pena que glòria, EL TEMPS ha consultat artistes, crítics, galeristes i gestors culturals. Les conclusions són molt diverses, però gairebé tots coincideixen a assenyalar una tendència creixent a substituir els criteris artístics per altres purament comercials i publicitaris en un tipus d'esdeveniments culturals més propers als models del segle XIX que a les necessitats i als nous llenguatges artístics del segle XXI.

Romà de la Calle
Crític d'art

“Un projecte com aquest queda totalment coix quan la universitat i la societat en queden exclosos.” Per a Romà de la Calle, que reconeix

que la programació de la Biennial no li ha interessat suficientment per fer-hi una “visita sistemàtica”, caldria replantejar-ne els continguts. “A banda de les exposicions, seria interessant programar cursos i projectes i implicar-hi tots els segments de la societat.” “Això –assegura el crític d'art– li donaria una visió molt més completa.” Respecte de

Una de les instal·lacions que, sota el títol "A&M: El magatzem de l'adequat comportament", es pot visitar a l'antic Convent del Carme de València. Aquesta exposició mostra les obres que nombrosos artistes han realitzat per a la Biennal.

les xifres, De la Calle diu: "Si l'èxit es mesura pel ressò dels mitjans de comunicació, potser haurem de reconèixer una certa incidència. Però si ens basàrem en el criteri dels especialistes, el resultat seria ben diferent." "Per això –conclou–, no és que les biennals hagen deixat de tenir sentit avui dia, sinó que s'han de preparar des d'una perspectiva determinada. Per exemple, el lema d'aquesta Biennal, el de la ciutat ideal, és sincerament interessant. Però, s'hi han reunit especialistes per parlar-ne?"

Daniel Giralt-Miracle

Crític i historiador de l'art

"La Biennal de València sembla una moguda bastant seriosa, tot i que enca-

ra està en fase de gestació." Daniel Giralt-Miracle, recentment guardonat amb el Premi Nacional de Disseny, reconeix que no pot opinar sobre la Biennal perquè no l'ha visitada, tot i que la Generalitat Valenciana l'ha convidat a viatjar a la ciutat. "Tots aquests esdeveniments –diu– requereixen un procés llarg per consolidar-se, sobretot quan les biennals no passen pel millor moment." "No hem creat el model adequat –considera Giralt-Miracle–. Quan els sistemes de comunicació estaven menys desenvolupats, tenia sentit una biennal com la de Venècia. Tots volíem ser-hi. Ara, amb la revolució tecnològica, ja no té sentit. Estem creant espectacles culturals al segle XXI amb models del segle XIX i amb fórmules completament obsoletes." "La idea de la Biennal de València –conclou– no és dolenta. Hi veig bona voluntat. Això sí, s'ha d'establir un diàleg més fluid entre la ciutat i l'art."

Carles Santos
Músic i compositor

"El problema d'aquests muntatges és que s'hi inverteixen quantitats descomunals de diners i després no

ho aprofiten." Carles Santos va inaugurar la Biennal de València amb una versió de la *Lisístrata*, d'Aristòfanes, produïda per la Generalitat Valenciana. Unes setmanes més tard, el muntatge va viatjar al Festival de Teatro Clásico de Mérida, sense la presència de cap representant oficial. "Em vaig quedar tirat amb les més de cent persones de l'espectacle." "Però això no és el més important. El que és realment trist és que no s'han preocupat de projectar ni aquest ni cap altre es-

pectacle de la Biennial a l'exterior i tota la inversió es queda en no res." "De fet –afegeix Santos–, ni a Barcelona ni a les ciutats d'Europa per on he viatjat aquest estiu s'han adonat de la Biennial. I és una llàstima perquè s'hi han fet coses que estan molt bé."

Artur Heras
Artista

"L'èxit de les biennals depèn de l'objectiu, dels criteris i dels continguts. I ací dóna la sensació que les coses s'han fet sense rigor i sense

plantejaments, amb altres interessos darrere que no són precisament els artístics." Heras, que qualifica aquesta mena d'esdeveniments d'aparadors de màrqueting, creu que la participació ha estat molt arbitrària. "Concretament la de Sebastià Nao Salgado m'ha irritat. Les fotos són molt pobres", assegura. "En general, però, la qualitat dels artistes ha estat molt desigual. S'han vist treballs bons i altres molt dolents. I això no és més que el resultat de la dinàmica consumista que ens envaeix, de la qual la cultura no ha quedat exempta."

Perejaume
Artista

"Totes les operacions artístiques tenen una utilització estranya." Perejaume, que reconeix que no ha visitat cap de les exposicions

de la Biennial, considera que un dels principals problemes de les biennals és el distanciament del públic. "Generalment, aquest tipus d'esdeveniments treballen per a un públic molt llunyà. I fins i tot sembla que com més llunyà sigui,

millor, perquè queda molt bé portar turistes estrangers, encara que sigui pagant quantitats astronòmiques." "D'aquesta manera –afegeix–, s'obliden els públics més propers i les biennals esdevenen operacions exclusivament turístiques."

Andreu Alfaro
Escultor

"El resultat d'aquesta Biennial no ha estat tan important comparat amb els diners que s'han gastat." "Potser amb el temps aconseguirà

prestigi, però de moment només es parla de diners. I això és simptomàtic." Deixant la Biennial de València de banda, Alfaro critica que les ciutats es gasten més diners que mai en art però que no saben com ho han de fer. "El problema –diu– és que estem massa preocupats per l'èxit. I això és contrari a la qualitat. Quan els diners són més importants que el saber és que alguna cosa no funciona bé."

Joan Genovés
Pintor

"El format de la Biennial és vàlid, tenint en compte que en art i en cultura, com més coses es facen, millor. No es pot fer cultura sense

diners i com més diners s'hi dediquen, més diversa serà." Joan Genovés, un dels pintors valencians més prestigiosos, reconeix les dificultats i les mancances de la Biennial de València, però li dóna un vot de confiança. "Una biennial va fent-se a poc a poc, tot i que segurament ací falta també tradició. A Madrid [on resideix] ningú no en paria, però això no vol dir que no siga

positiva. Ara bé, també cal tenir en compte, i això és un problema de moltes biennals, que la cultura no és sols turisme i que una cultura com cal es fa tots els dies, no solament quatre mesos l'any." "La cultura ha de ser la locomotora de la societat, però quan es fan les coses sense pensar, la porqueria de la televisió esdevé l'autèntica promotora. I així no anem bé."

Pere Soldevila
Associació Art Barcelona

"A Barcelona trobem a faltar un esdeveniment com la Biennial. I la prova és que València està pujant molt culturalment. Les poques coses que he vist m'han semblat fantàstiques." Pere Soldevila, director de la Galeria Metropolitana de Barcelona, creu que encara es pot millorar molt, però que "a la llarga, serà molt positiva per a la ciutat".

"Quant a les qüestions econòmiques –apunta–, no és millor gastar els diners en una biennial que en una campanya publicitària?" "Donar suport a l'art –diu– sempre surt rendible. I si no, que facen comptes i miren quants diners ha donat Gaudí a Barcelona. Per exemple, Londres ha gastat molts diners en cultura, però li ha acabat sortint rendible i s'ha tornat a situar en la primera línia de l'art."

Manuel Delgado
Professor d'Antropologia de la Universitat de Barcelona

"La cultura amb un paper d'espectacularització tan gran no és una exclusiva de València. Passa també a Barcelona i a la resta del món." Manuel Delgado va protagonitzar una de les intervencions més interessants durant les jornades organitzades per l'associació Ciutadans per una Cultura Democràtica que, amb motiu de la inauguració de la Biennial, es van organitzar a València. Delgado va parlar de l'existència d'un poder polític barroc, en què l'única preocupació és la posada en escena i els efectes òptics. "És com una mena de dramàtúrgia en la qual el protagonista és el poder", es referma el professor. "No obstant això

"A Madrid ningú no en parla, d'aquesta Biennial, però això no vol dir que no siga positiva", diu Joan Genovés

A l'esquerra, imatge del sorprenent muntatge de Carles Santos inspirat en *Lisistrata*, d'Aristòfanes. A la dreta, portada del *book* de las *Comedias bárbaras*, l'altre gran espectacle teatral que ha ofert la Biennal aprofitant les instal·lacions de la Nau de Sagunt. En aquesta ocasió ha estat Bigas Luna l'encarregat de posar en escena l'obra de Valle Inclán, per a la qual cosa ha gaudit d'un pressupost més que generós.

—reconeix—, aquest no és un fenomen nou. Els precedents es remunten al renaixement i al barroc i l'apoteosi arriba al segle XX, de la mà de les dictadures feixistes, quan la cultura és invocada per líders com Hitler, Franco o Mussolini com a potència sobrehumana." "A partir d'aleshores —assenyala—, el poder s'ha preocupat únicament de posar-se en escena. Tot s'ha convertit en una pura representació en què la cultura té una funció autolaudatòria." En aquest sentit, Delgado compara la Biennal de València amb el Fòrum 2004. "Les iniciatives culturals estan completament lligades a l'urbanisme." "D'aquesta manera —continua—, s'amaguen dèficits industrials, econòmics i d'infraestructures." "En el cas del Fòrum, per exemple, han convertit la cultura en l'excusa per fer una gran operació immobiliària. I això, ho hem de reconèixer, és tot un mèrit per part dels polítics." "No obstant això, resulta fins i tot immoral fer un Fòrum de les Cultures en una ciutat on la policia es dedica a caçar immigrants pel carrer."

Joan Francesc Yvars

Exdirector de l'IVAM i historiador de l'art

JINA BAGUDE

plantejament tan subtil que se'ns ha escapat." "En general, però, el món de l'art viu moments difícils i s'ha produït una sobredosi d'idees. Les biennals, també la de Venècia, s'han convertit en una mena de demostració de megalomania que ha acabat enfonsant la manera tradicional de concebre l'art." "Si les biennals —conclou Yvars— no estigueren instrumentalitzades per la política podrien ser camps d'experimentació de nous llenguatges i servirien per a definir l'art del segle XXI."

VICENTE A. JIMÉNEZ

Trini Simó

Professora d'història de l'arquitectura i de l'urbanisme

En la meua opinió els objectius

d'aquesta Biennal —tant com els de l'anterior— no tenen res a veure amb la promoció de l'art valencià, amb la voluntat de donar a la ciutat la possibilitat de participar i oferir als artistes un clima adequat per al desenvolupament de la seua creativitat." "En realitat —afegeix—, sembla que el vertader objectiu ha estat la propaganda política, no sé si d'un partit o d'una persona, però la veritat és que aquesta ciutat no mereix aquestes despeses fastuoses." Respecte de la incidència, Trini Simó denuncia que "els ciutadans se n'han sentit aliens. Ha estat trist veure que, enmig de l'abandó del centre històric, s'oferien dibuixos, pintures i objectes que pretenien ser artístics. El contrast amb la realitat d'un patrimoni maltractat i pobre feia encara més evident la línia política que el Partit Popular practica en aquestes qüestions." "Per què —es pregunta Trini Simó— no s'inverteixen aquests diners a fer l'habitatge més digne? Quina és la idea que tenen d'una ciutat? Jo crec que no és així com es tenen en compte, es cuiden i s'estimen de veritat els habitants d'una ciutat."

Rosanna Melià